

Nemonogamijos socialinė reprezentacija *lytas.lt* interneto komentaruose

DARJA LYZENKO

Vytauto Didžiojo universitetas

Santrauka. *Monogamijos idealo persmelktoje lietuviškoje (iš esmės ir Vakarų pasaulio) kasdienybėje nemonogaminės praktikos itin retai nagrinėjamos viešajame diskurse. O jei ši tema ir ima šmėžuoti žurnalų straipsniuose ar pokalbiuose, dažniausiai ji siejama su neištikimybe. Straipsnyje pristatomas tyrimas yra vienas pirmųjų bandymų sociologiškai išsiaiškinti, kaip nemonogamija suprantama Lietuvos viešajame diskurse. Darbo tikslas – patyrinti, kaip nemonogamija reprezentuojama interneto komentaruose. Siekiant iširti komentarų retorinius aspektus ir diskursyvias praktikas, pasitelkiama socialinės reprezentacijos teorija ir kritinė diskurso analizė. Internetas ir komentarai kaip duomenų rinkimo šaltinis pasirinkti todėl, kad jie pasižymi nuomonių įvairove ir gausa, o tai yra būtina sėkmingų kokybinių tyrimų prielaida. Darbe tiriami komentarai, esantys po *lytas.lt* straipsniais, skirtais nemonogamijos, daugiamylystės¹ ar svingo temoms. Tyrimo rezultatai parodė, kad nemonogamija Lietuvos alternatyvoje (interneto) viešojoje erdvėje socialiai yra reprezentuojama trejopai: hegemoniškai – nemonogamija kaip neleistinas nukrypimas nuo monogamijos normos; emancipuotai – akcentuojama žmogaus teisė rinktis, nors vis vien neatsikratoma mononormatyvumo; ir polemiskai – nemonogamija kaip alternatyva monogamijai. Pagrindinis elementas, diferencijuojantis šias socialines reprezentacijas, yra požiūris į seksualumo ir šeimos (drauge ir meilės) santykį – kuo reprezentacija konservatyvesnė, tuo labiau seksualumas, juolab per se mėgavimasis juo, nustumiamas į gyvenimo paraštes ir vadinamas iškrypimu.*

Raktažodžiai: *nemonogamija, interneto komentarai, socialinės reprezentacijos teorija, kritinė diskurso analizė.*

Keywords: *non-monogamy, internet comments, social representations theory, critical discourse analysis.*

Įvadas

XX a. ir XXI a. pradžioje požiūris į seksualines praktikas ir seksualinį teisingumą pasižymi vis didesniu liberalumu. Sociologiniai seksualumo tyrimai rodo, kad intymių santykių konstravimas keičiasi – anksčiau santykiai būdavo

¹ Lietuvoje pirmą kartą daugiamylystės terminas poliamorijai apibūdinti pasirodė Artūro Tereškino autoetnografinėje monografijoje „Popkultūra: jausmų istorijos, kūniški tekstai“ (Vilnius: Kitos knygos, 2013).

apibrėžiami griežtomis taisyklėmis ir normomis (pvz., monogamija, reprodukcija, heteroseksualumas), dabar normos švelnėja ir juda postmodernumo link, kur matyti talaus seksualumo ir fragmentuotų tapatybių. Vienas tokios normos švelnėjimo pavyzdžių yra tai, kad atsiranda nemonogaminių praktikų.

Nemonogamija sociologiniuose tyrimuose, kaip ir apskritai negamtos mokslo, tiek Lietuvoje, tiek Vakarų pasaulyje dar tik pradeda nagrinėti. Vis gausėjant svarstymams ir tyrimams, kas yra šeima, ir bandant apibrėžti šeimos sampratą, už mokslinio diskurso ribų lieka tokie nekonvenciniai santykių tipai kaip nemonogamiškos šeimos / poros, daugiamylystė, „atviri“ santykiai (angl. *open relationship*), o viešajame diskurse tokios seksualinių ir / arba emocijų santykių konstravimo formos yra marginalizuojamos (Tereškinas 2004).

Kodėl vis dėlto verta gilintis į šią temą? Jinthana K. Haritaworn, Chinju Lin ir Christian Klesse (2006, 518–519) teigimu, „nemonogamijų tyrimų suteikiami nauji seksualinio ir emocinio pertekliaus naratyvai gali duoti alternatyvią platformą kapitalistinėms ir patriarchalinėms asmeninio savininkiško ir trūkumo ideologijoms“. Šis tyrimas yra bandymas pradėti pildyti Lietuvoje žiojėjančią šios srities žinių spragą. Pasitelkiant kritišką diskurso analizę ir socialinės reprezentacijos teoriją analizuojami *lyttas.lt* portalų komentarai ir siekiama atsakyti, kaip nemonogamija socialiai reprezentuojama Lietuvos interneto erdvėje.

Nemonogamijos ir kitų esminių sąvokų apibrėžtis

Šiame darbe pasitelkiamos sąvokos, kurios Lietuvos lyčių studijų ir apskritai socialinių mokslų diskurse vartojamos itin retai – tai nemonogamija, daugiamylystė, svingas ir kiek dažniau aptinkama monogamijos sąvoka. Norėčiau kiekvieną jų pristatyti.

Nemonogamija straipsnyje vartojama kaip sąvoka, apibendrinanti tas praktikas, kurios priešingai monogamijai – šiame tyrime tai yra daugiamylystė ir svingas. Nemonogamija plačiau prasme pasižymi tuo, kad gali apimti ne tik seksualinius, bet ir romantiškus santykius su keliais asmenimis tam tikru laikotarpiu. Reikia atkreipti dėmesį, kad nemonogamija apibūdinami tik intymūs ir romantiški santykiai, į kuriuos ištraukiantys asmenys tai žino ir daro savo sutikimu. Neištikimybės – seksualiniai ir / arba romantiški santykiai su trečiaisiais asmenimis, kai dabartiniai partneriai to nežino – samprata nepatenka į šio tyrimo analizės lauką.

Kita sąvoka – monogamija – yra teoriškai apibrėžiama kaip santuoka tik su vienu asmeniu (plg. poligamija – santuoka su keliais asmenimis tuo pat metu) (Overall 1998; Jackson ir Scott 2004), tačiau viešajame diskurse ši sąvoka dažniau vartojama platesne prasme žymint dviejų partnerių, neatsižvelgiant į jų oficialų santykių statusą, atsidavimą, išipareigojimą vienas kitam ir, svarbiausia, seksualinį kitų asmenų neprieinamumą (Overall 1998).

Daugiamylystė (kitaip – poliamorija) apibrėžia tokią santykių formą, kai įmanomi, validūs ir reikalingi palaikyti (dažniausiai ilgiau) intymūs ir seksualiniai santykiai su keliais partneriais tuo pat metu (Haritaworn et al. 2006). Anot Ch. Klesse's (2006), intymumas ir draugystė yra pagrindinės daugiamylystės diskurso temos. Dažnai daugiamylystė apibrėžiama kaip „atsakinga nemonogamija“, kai visi santykiuose dalyvaujantys partneriai žino vienas apie kitą. Meilės samprata laikoma kertine daugiamylystės diskurse – čia seksualinio ir neseksualinio elgesio, partnerystės ir draugystės ribos yra neaiškios (Klesse 2006, 566).

Svingas – tai gyvenimo būdas, kurio esmė yra suaugusių asmenų dalyvavimas socialinėse, rekreacinėse seksualinio pobūdžio veiklose kartu su kitais žmonėmis; jis dažniausiai remiasi „pora su pora“ principu. Neatskiriama svingo dalis – abiejų poros partnerių abipusis sutikimas ir atvirumas² (Wagner 2009). Nuo daugiamylystės santykių jie skiriasi tuo, kad, kalbant plačiai, daugiamylyste pasižymintis žmogus gali turėti įvairių santykių ir kai kurie jų gali būti emociškai artimi ir / arba tik seksualiniai. O svingas preziumuoja tai, kad *abu* partneriai turi *seksualinių* santykių su kitais žmonėmis (Adam 2006; Barker ir Langdridge 2010). Vadinasi, pagrindinis šios nemonogamijos bruožas yra abiejų partnerių įsitraukimas į seksualinius santykius su kitais asmenimis.

Kritiška diskurso analizė (KDA)

Šioje dalyje trumpai aptariami pagrindiniai KDA aspektai, nes ši prieiga pasitelkiama tyrime kaip metodologinis žvilgsnis, kuriuo vertinami tyrimo duomenys. KDA visuomenę ir kultūrą supranta kaip dialektiškai susijusias su diskursu: visuomenė ir kultūra nulemia diskurso formas, raišką, bet drauge jos yra atkuriamos ir keičiamos diskurso. Kiekvienas kalbos pavartojimo atvejis atgamina arba transformuoja visuomenę bei kultūrą (Telešienė 2005; Pryszynt-Ciesielska 2011). Kitais žodžiais tariant, visuomenė ir kultūra veikia diskursą, bet ir šis veikia jas. Ši sąveika vyksta per kalbą – mūsų pasakytus ir parašytus žodžius.

Čia kaip šio santykio analizės forma ir įsiterpia KDA, kuri pirmiausia tiria tai, kaip socialiniame ir politiniame kontekste tekstuose ir pokalbiuose vyksta ir yra (re)produkuojami piktnaudžiavimas socialine galia, dominavimas ir nelygybė ir kaip jiems bandoma priešintis (Van Dijk 1993). Šis metodas leidžia identifikuoti prasmės bruožus (angl. *patterns of meaning*), kurie vadinami „diskursais“. Galime pamatyti, kaip mums suprantama „tikrovė“ konstruojama (o ne tik atspindima) pokalbiuose ir tekstuose. Tad tyrėjai ieško ne „objektyvios“ tikrovės, o verčiau diskursyvių išteklių (metaforų, argumentų ir pan.), kurie yra pasitelkiami siekiant konstruoti tikrovę (Tenorio 2011; Jaspal et al. 2012). Vienas pagrindinių principų kalbant apie KDA yra tai, kad ji suinteresuota

² Dažniausiai svingeriais būna abu poros partneriai ir vakarėliuose jie keičiasi seksualiniais partneriais su kitomis poromis.

socialinių problemų analize. Ji domisi ne tiek kalba ar jos vartojimu, kiek socialinių ir kultūrinių procesų atspindžiais kalboje (Telešienė 2005).

Svarbu pabrėžti, kad KDA turėtų būti suprantama ne kaip homogeniška tyrimų prieiga, o kaip įvairių metodinių priėgų grupė (Telešienė 2005; Van Dijk 1993). KDA yra teorizavimo, analizės perspektyva, o ne tam tikra kryptis, mokykla ar specializacija (Van Dijk 1993), tad čia beveik neįmanoma kalbėti apie bendras metodologines normas ar schemas. Ja geriau vadovautis kaip mąstymo būdu, o ne kaip nuoseklia technikų instrukcija (Pryszmont-Ciesielska 2011). Vienas pagrindinių reikalavimų KDA, siekiant įgyvendinti iškeltus tikslus, yra ne tiek *aprašyti* diskurso struktūras, kiek bandyti *paaikškinti* jas per socialinę sąveiką ir ypač per socialinę struktūrą. Kitas svarbus reikalavimas KDA – telktis į būdus, kuriais diskurso struktūros įveiksmina (angl. *enact*), patvirtina, įteisina, reprodukuoja ar kelia iššūkį galios ir dominavimo visuomenėje santykiams (Van Dijk 1993).

Interneto erdvė ir komentarai

Pastarąjį dešimtmetį, įsigalint interneto ryšiui visame pasaulyje, vis daugiau įvairių socialinių mokslų atstovų dėmesį skiria komunikacijos virtualiose erdvėse tyrimui (Miloni et al. 2011; Fuchs, Dyer-Witthoford 2012). Internetas paskatino žmones tapti ne tik aktyviais diskurso dalyviais, bet ir kūrėjais (Sade-Beck 2004). Tačiau kaip pasireiškia interneto ir vartotojų sąveika? Požiūris į interneto ir jo vartotojų santykį yra dviprasmiškas. Viena vertus, kai kurie mokslininkai teigiamai priima komunikacinių technologijų plėtrą, nes čia mato naujų galimybių demokratijai plėsti ir tvirtinti. Kalbama, kad internetas gali transformuoti demokratiją didindamas informacijos srautus ir leisdamas žmonėms susidaryti pagrįstesnes pažiūras, taip pat prisidėti prie demokratijos kurdamas diskursyviais erdves, kur žmonės gali keistis nuomonėmis ir pasinerti į viešus svarstymus. Kita vertus, daug mokslininkų kritiškai žvelgia į interneto demokratizuojantį potencialą ir teigia, kad nors internetas ir lengvai prieinamas, tai veda prie fragmentuotos viešosios erdvės, kur individuali saviraiška laisvė skatina poliarizuotas ir kraštutines nuomones, o ne Jürgeno Habermaso išaukštinamos kritinės-racionalios kalbos pagrindu suformuotą viešąją nuomonę (Miloni et al. 2011; Baločkaitė 2009).

Įprasta manyti, jog komentarai – tai tiesiog informacijos ir emocijų kakofonija, tačiau Inga Vinogradnaitė (2009, 99) su šiuo teiginiu nesutinka ir daro išvadą, kad komentarai yra „daugiau nei „emocinis plebiscitas“ <...>. Skaitydami internetinius komentarus sužinome ne tik apie komentatorių subjektyvų santykį ar emociją, kurią sukėlė naujiena, bet ir tai, kaip komentatoriai mato politinius įvykius. <...> [N]audodamiesi ir akistatos situacijose pasitelkiamomis vertinimo strategijomis, internetiniai komentatoriai jiems būdingu būdu imasi pasakoti istorijas, pateikdami pakankamai

užuominų, kad skaitytojas iš komentaro susikurtų naratyvą, įtraukiantį ir sudėliojantį politinio gyvenimo įvykius į vieną prasmingą grandinę. Todėl iš pirmo žvilgsnio pasirodantys kaip emocinės iškrovos vieta, internetiniai komentarai kartu yra (gali būti) ta vieta, kur kuriamos ir kitoniškos politinės tikrovės interpretacijos“.

Kalbant apie Lietuvos komentatorių sociodemografinį profilį, tarp komentarų rašytojų daugiau jaunų žmonių, dažniau rašo vyrai nei moterys. Komentarus šiek tiek dažniau rašo didžiųjų miestų (išskyrus Vilnių) gyventojai (Nevinskaitė ir Vinogradnaitė 2009). Kita tendencija – santykinai dažnai komentarus lietuviškuose portaluose rašo Lietuvos emigrantai, tad šis faktas irgi gali daryti bendrą sociodemografinį profilį.

Jeigu bandytume išreikšti kiekybine reikšme Lietuvos gyventojų santykį su internetu, 2008 m. pradžioje jis buvo prieinamas 41 proc. Lietuvos gyventojų (Baločkaitė 2009)³, o jau 2012 m. pabaigoje – 73 proc⁴. Įdomu, kad nors internetu naudojasi toks pat nuošimtis ir vyrų, ir moterų (po 41 proc.), komentarus internete kartą per mėnesį ir dažniau rašo vyrai (28 proc.) negu moterys (12 proc.)⁵. Galime spėti, kad, padidėjus interneto vartotojų skaičiui, atitinkamai padaugėjo ir komentarų rašytojų, jų galėtų būti apie pusę visų interneto vartotojų.

Socialinės reprezentacijos teorija (SRT)

Ką tik aptarta interneto erdvė yra viena populiariausių šiuolaikinių medijų, o medijos savo ruožtu dažniausiai laikomos bene pirmuoju šaltiniu, iš kurio žmonės sužino apie įvairius įvykius ir reiškinius. Jos suteikia žmonėms socialinių postūmų mąstyti ir kalbėti apie įvairius visuomenėje vykstančius procesus (Jaspal et al. 2012), tarp jų ir santykinai naujus. Siekdami juos suvokti (bet nebūtinai suprasti) individai savaime kuria tų reiškinių socialines reprezentacijas.

SRT, paaiškinančią socialinių reprezentacijų (toliau – SR) kūrimąsi ir egzistavimą, pirmą kartą suformulavo rumunų kilmės prancūzų mokslininkas Serge'as Moscovici. Ši teorija suteikia naują prieigą tirti, kaip medijos ir piliečiai konstruoja įvairius socialinius ir politinius įvykius (Höijer 2011). Čia SR apibrėžiama kaip „vertybių, idėjų ir praktikų sistema“ tam tikro socialinio objekto atžvilgiu. Taip pat tai yra procesas, kurio metu bendruomenė detalizuoja įvairius socialinius objektus, kad sužinotų, kaip reikia elgtis ir komunikuoti

³ Remiamasi visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ 2008 m. kovo 27–balandžio 3 d. atlikta reprezentatyvia Lietuvos gyventojų apklausa; N=1009.

⁴ Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/internetas/75-procentai-lietuvos-gyventoju-naudojasi-kompiuteriais-ir-73-procentai-internetu-645-330477#ixzz2qasDV9Nb>, remiantis TNS LT 2012 m. lapkričio 26–2013 m. vasario 24 d. atlikta reprezentatyvia Lietuvos gyventojų apklausa; N=1689.

⁵ Remiamasi 2008 m. duomenimis, nes 2012 m. duomenys apie komentarus nėra prieinami / surinkti.

(Jaspal et al. 2012). Trumpai tariant, SR yra kolektyvinių prasmų kūrimo procesai, kurių rezultatas – bendras supratimas, kuriantis socialinius ryšius vienijančias visuomenes, organizacijas ir grupes. SR telkia dėmesį į fenomeną, kuris tampa debatų, kategoriškų reakcijų, konfliktų, jausmų ir ideologinių kovų esmine tema ir dėl to gali pakeisti kolektyvinį mąstymą visuomenėje (Höijer 2011). Viena pagrindinių SR funkcijų – supaprastinti (angl. *conventionalize*) objektus, asmenis ir įvykius, su kuriais mes susiduriame, suteikdami jiems specifinę formą, lokalizuodami juos tam tikroje kategorijoje ir pamažu įtvirtindami kaip atskirus ir bendrus žinojimus (Höijer 2011).

Būtina plačiau aptarti pagrindinius analizės įrankius, kurie naudojami šiame darbe. Visi jie remiasi prielaida, kad SR žmonės suvokia ir priima skirtingai. Šią įvairovę, remdamiesi SRT, galime apibrėžti hegemoninės, emancipuotos ir poleminės socialinių reprezentacijų sąvokomis. Hegemoninės socialinės reprezentacijos yra sutartinai bendros daugumai grupės – ar tai būtų politinė partija, ar tauta, ar kitas makrovienetas – narių. Jos yra prievartinio pobūdžio ir santykinai vienodos (Jaspal et al. 2012; Howarth 2006). Emancipacinės reprezentacijos susijusios su tomis grupėmis, kurios sukuria asmenines socialinių reprezentacijų versijas, pasižyminčias tam tikru autonomiškumu laipsniu, per daug nesiskiriančias nuo bendros visuomenės (Höijer 2011). Poleminės reprezentacijos, priešingai, sukuriamos vykstant socialiniam konfliktui ir yra lydimos priešišku tarpgrupinių santykių ir kontroversijų visuomenėje (Höijer 2011). Paprastai šios reprezentacijos kelia iššūkį hegemoninei reprezentacijai (Jaspal et al. 2012). Bet kuriuo atveju socialinių reprezentacijų skirstymas į šias tris kategorijas yra santykinis ne tik todėl, kad socialinis mąstymas apibūdinamas kaip sudėtingas ir dažnai heterogeniškas, bet ir todėl, kad, kaip jau minėta, socialinės reprezentacijos yra daugiaaspektės ir gali būti iš esmės prieštaringos (Höijer 2011).

Siekiant atsakyti į klausimą, kaip SR formuojasi, išskiriami du sociokognityviniai komunikaciniai mechanizmai, kurie kuria SR – tai įtvirtinimas (angl. *anchoring*) ir objektifikacija. Įtvirtinimas reiškia procesą, kai prieš tai nepažįstamas dalykas paverčiamas suprantamu siejant jį su kuo nors pažįstamu (Jaspal et al. 2012; Höijer 2011). Taip mes galime naująjį menkai pažįstamą objektą lyginti ir interpretuoti. Komunikuojant naująjį socialinės reprezentacijos nuolat įtvirtinamos jau egzistuojančiose socialinėse reprezentacijose. Tai savotiška kultūrinė asimiliacija, kurios metu naujos socialinės reprezentacijos inkorporuojamos į gerai žinomas socialines reprezentacijas, dėl to pastarosios transformuojamos į naujasias. Taip pamažu nepažįstamos idėjos tampa gerai žinomomis idėjomis ir kolektyvinės visuomenės sąmonės dalimi (Höijer 2011).

Egzistuoja keli įtvirtinimo mechanizmai (Höijer 2011):

- Įvardijimas (angl. *naming*) – pats bendriausias būdas bent kiek iš arčiau susipažinti su prieš tai nežinomu ar svetimu reiškiniu – suteikti jam vardą. Taip fenomenas išvaduojamas iš slaptumo ir nesuvokiamumo šydo. Įvardijimas leidžia lokalizuoti fenomeną mūsų kultūros tapatybių matricoje.

- Emocinis įtvirtinimas – komunikacinis procesas, kurio metu naujas reiškinys susiejamas su gerai žinomomis emocijomis. Taip nežinomas dalykas tampa atpažįstamas kaip, tarkime, pavojus, priežastis susirūpinti arba, priešingai, malonumų šaltinis.
- Tematinis įtvirtinimas. Čia temos gali būti lengviau suvokiamos, jeigu palygintume jas su ideologijos samprata. Šiuo atveju ideologija suvokiama kaip sveiko proto mąstymas ar savaime suprantamos idėjos apie visuomenės funkcionavimą, pvz., demokratija, žmogaus teisės ar lygybė.
- Įtvirtinimas antinomijomis. Čia kalbama apie objekto suvokimą darant opozicijų ar poliariškumo perskyrą. Žmogaus mąstymas remiasi prieštaromis: priimti *vs.* atmesti, pateisinti *vs.* kritikuoti ir pan. Visose visuomenėse egzistuoja tokios antinomijos kaip gyvybė / mirtis, žmogus / gamta, mes / jie, baimė / viltis, laisvė / spauda ir pan. Jos ypač aktualios reiškiniiui suvokti SR formavimosi pradžioje.
- Įtvirtinimas metaforomis. Metaforos padaro dalykus ir fenomenus suvokiamus vaizduodamas juos kaip ką nors kita, pvz., „gyvenimas yra kelionė“ ar „laikas – pinigai“.

Objektifikacija yra toks procesas, kurio metu nepažįstami ir abstraktūs objektai transformuojami į konkrečią ir „objektyvią“ sveiku protu suvokiamą tikrovę. Nefiziniam subjektui priskiriamos fizinės charakteristikos, iš esmės „materializuojančios“ nematerialų dalyką (Jaspal et al. 2012; Höijer 2011). Taip mes galime suvokti jį, paliesti, kontroliuoti. Objektifikacija gali būti dviejų tipų (Höijer 2011).

Kitas svarbus klausimas – kokia yra socialinių reprezentacijų struktūra. Joao Wachelke (2012), remdamasis Jeanu-Claude'u Abricu (2001), išskiria centrinius (angl. *core*) ir periferinius (angl. *peripheral*) reprezentacijos elementus. Centrinis socialinės reprezentacijos elementas suteikia reikšmę ir vertę kitiems socialinės reprezentacijos elementams ir nustato šių elementų ryšio pobūdį. Centras sujungia reprezentaciją ir taip tampa jos pačiu stabiliausiu elementu besiplėtojančiuose kontekstuose (Jaspal et al. 2012). Centras yra sudarytas iš kelių elementų, kurie generuoja bendrą reprezentacijos prasmę ir organizuoja visą struktūrą. Centriniai elementai turi stiprias istorines ir ideologines šaknis ir dėl to sutariama visoje grupėje. Kaip tik centras apibrėžia ir leidžia atskirti reprezentacijas – dvi reprezentacijos bus skirtingos tada, kai bent vienas iš jų centro elementų bus kitoks (Wachelke 2012).

Periferiniai elementai telkiasi aplink centrą ir suteikia jam kontekstą. Jų paskirtis yra konkretizuoti, adaptuoti ir apginti centrą, suteikiant jam suprantamumo ir aiškumo. Naujai ateinanti informacija gali būti inkorporuojama į reprezentaciją periferinių elementų pavidalu (Jaspal et al. 2012). Periferija yra lanksčioji struktūros dalis. Dėl jos nebūtinai sutariama grupėje. Periferiniai elementai funkcionuoja kaip veiksmo scenarijai, leidžiantys adaptuoti direktyvas iš centro konkrečioms situacijoms ir įvairiems su socialiniu objektu susijusiems įvykiams (Wachelke 2012).

Tyrimo metodologija

Šiame darbe domimasi išoriniais komentarų turinio kūrimą ir visą diskursą lemiančiais veiksniais. Siekianti ištirti komentarų retorinius aspektus ir diskursyvias praktikas, pasitelkiama SRT ir KDA. Kadangi, kaip jau minėta, šios srities tyrimų Lietuvoje nėra atlikta, o užsienyje (Vakaruose) šie tyrimai įgavo pagreitį tik XXI a. pradžioje, kyla klausimas, kaip nemonogamija suvokiama Lietuvoje. Kas į ją įeina? Kokie diskursai ją valdo ir kokių diskursų ji yra valdoma? Su kokiomis prasmėmis, sąvokomis, jausmais, išgyvenimais, emocijomis dažniausiai siejama nemonogamijos sąvoka? Ar nemonogamija labiau siejama su emociniu, ar su seksualiniu santykių aspektu? Tad kaip nemonogamija socialiai reprezentuojama interneto komentaruose?

Internetas ir komentarai kaip duomenų rinkimo šaltinis pasirinkti todėl, kad kol kas Lietuvoje nėra atlikta jokių tyrimų, kurie leistų bent preliminariai apibrėžti Lietuvos gyventojų požiūrį į nemonogamiją specifika, o šis tyrimo būdas padėtų per santykinai trumpą laiką, lyginant su *face-to-face* kokybinių duomenų technikomis (interviu, *fokus* grupės), rasti gana daug kokybinių duomenų, padėsiančių atsakyti į tyrimo klausimą. Taip pat ši tyrimo erdvė man asmeniškai imponuoja balsų atvirumu ir įvairove. Mediacijos procese čia cirkuliuoja daugybė socialinio gyvenimo simbolių (Silverstone 2006), kurie kuriami pasitelkus dialektinį medijų (šiuo atveju interneto) ir vartotojo-kūrėjo (komentatoriaus) ryšį.

Kitas tyrimo aspektas yra interneto platformos, kurioje dedami komentarai, pasirinkimas. Remiantis jau minėtos 2008 m. atliktos apklausos duomenimis, pagal rašančiųjų komentarus skaičių tarp naujienų portalų akivaizdžiai pirmavo *delfi.lt* – šiame portale komentarus rašė 93 proc. aktyvių komentatorių, antroje vietoje – *lrytas.lt*. Jame komentarus rašė šiek tiek daugiau nei 30 proc. aktyvių komentatorių. Pirminiame šio tyrimo etape dėl akivaizdaus populiarumo tarp komentatorių buvo pasirinkta analizuoti *delfi.lt* portalo komentarų turinį, bet 2013 m. pabaigoje netikėtai *delfi.lt* buvo panaikinta komentarų ilgalaikio saugojimo funkcija ir šiuo metu komentarai saugomi tik 10 dienų nuo straipsnio publikavimo portale. Vėliau jie tiesiog neberodomi⁶. Tad buvo apsispręsta tirti *lrytas.lt* portalo komentarus, nes, kaip minėta, šis portalas yra antras pagal populiarumą Lietuvoje.

Tikslinių straipsnių ieškota į *lrytas.lt* paieškos lauką įrašius žodžius „monogamija“, „poliamorija“⁷ ir „svingeriai“. Šie žodžiai pasirinkti todėl, kad kaip tik jie yra dažniausiai vartojami nemonogamijos kontekste – „nemonogamija“ ir „svingas“ vartojami išskirtinai retai. Straipsnių, kuriuose (ne)monogamija, daugiamylstė ir / arba svingas būtų pagrindinė arba šalutinė tema, ieškota

⁶ „Kas yra DELFI skaitytojų komentarai?“. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/help/comments.php>.

⁷ Šiame darbe vartojamas daugiamylstės terminas kol kas nėra prigijęs Lietuvos viešajame diskurse, todėl duomenų ieškota pagal žinomesnį terminą – poliamoriją.

imtinai nuo 2007 m. gruodžio iki 2013 m. gruodžio. Taigi tyrimo imtį sudarė 11 straipsnių, bendra komentarų suma – 1 290, o atrinktų analizei – 868⁸, t. y. vidutiniškai 79 komentarai po vienu straipsniu. Toliau vyko laikui ir darbai imli komentarų analizė.

Tyrimo rezultatai

Nors straipsniai tematiškai buvo suskirstyti į tris pagrindines – monogamijos, daugiamylstės arba svingo – temas, analizuojant reprezentacijas išryškėjo, kad, nors daugiamylstė ir svingas iš esmės skiriasi (kalbant apie daugiamylstę labiau akcentuojama meilė, kalbant apie svingą – seksualinė laisvė), iš esmės komentatoriai sutapatina šias praktikas, neretai jas siedami su neištikimybe. Dėl šios priežasties toliau pristatomose socialinėse nemonogamijos reprezentacijose daugiamylstės ir svingo temos neišskiriamos, tad kalbama apie nemonogamiją apskritai.

Taip pat prieš gilinantis į analizę vertėtų atkreipti dėmesį, kad daugelis komentarų temų dažniausiai pasisukdavo ta linkme, kurią akcentuodavo straipsnis, pvz., jei straipsnyje buvo svarstoma, kad žmonių elgesį galima tirti remiantis gyvūnų elgesiu, tuoj patpasirodydavo daugiau komentarų šia tema; jeigu būdavo kalbama apie „naują madą Amerikoje“, neretai buvo prabylama apie „bjaurumą iš Vakarų“.

Siekiant suvokti, kuri nemonogamijos reprezentacija galėtų būti laikoma hegemonine – priimtina absoliučiai daugumai Lietuvos visuomenės, buvo remiamasi šios situacijos kontekstu, kurį naujausioje savo knygoje puikiai apibėžia Artūras Tereškinas (2013, 99), t. y. situacija, kuri leido išvešėti hegemoninei seksualumo apskritai ir atskirai nemonogamijos reprezentacijai: „Po Nepriklausomybės atgavimo 1990 m. pasibaigus politinei cenzūrai, laisvesnė tapo ir seksualinio elgesio bei seksualinių praktikų rinka. Tačiau sustiprėjo kitų seksualumo prižiūrėtojų ir cenzūruotojų, pirmiausia Katalikų bažnyčios, konservatyvių politikų ir seksologų, vaidmuo. Prieš seksą mestos nemažos institucinės ir retorinės pajėgos. Jam suvaldyti leidžiami arba taisomi įstatymai. Valstybė vis labiau gina griežtai „teisingą“ monogaminį seksualinį malonumą, įkalintą heteroseksualioje šeimoje, ir imasi žingsnių kriminalizuoti ir stigmatizuoti skirtingus seksualinius gyvenimus ir tapatybes turinčius žmones.“

Kaip byloja skirtingų reprezentacijų pristatymo apimtys, gausiausiai ir ryškiausiai komentaruose išdėstyta hegemoninė nemonogamijos reprezentacija. Čia pavyko aptikti bene visus SR konstravimo įrankius, minėtus teorinėje darbo dalyje. Emancipacinė ir poleminė reprezentacijos buvo kur kas silpniau išreikštos ir jas nusakyti galima tik preliminariai. Analizuojant duomenis kilo

⁸ Analizei atrinkti tie komentarai, kuriuose buvo kalbama apie (ne)monogamiją ir / arba daugiamylstę, ir / arba svingą. Nepateko į imtį tie komentarai, kurių neįmanoma buvo logiškai supaprasti arba kurie buvo nesusijusio su tyrimo klausimu dialogo su kitu komentatoriumi dalis.

mintis sujungti šias dvi reprezentacijas į vieną – poleminę, tačiau, nors duomenų apimtis ir maža, jų skirtumai buvo perdėm ryškūs. Jie aptariami tolesnėje darbo dalyje.

Hegemoninė reprezentacija: nemonogamija kaip neleistinas nukrypimas nuo monogamijos normos

Aiškliai matoma tendencija tarp komentatorių – hegemoninė nemonogamijos reprezentacija, t. y. įsitikinimas, kad nemonogamija yra neleistinas nukrypimas nuo normos, o monogamija – prigimtinė, natūrali ir būtina žmogui savybė. Monogamija, jei ir ne užtikrina, tai bent jau yra būtina darnaus poros, o vėliau ir šeimos gyvenimo prielaida⁹. Vadinasi, šiame diskurse nemonogamija smerktina ir siejama su įvairiais neigiamais aspektais.

Vienas pagrindinių šios reprezentacijos elementų yra įsitikinimas, kad monogamija (komentaruose jai nusakyti bene išimtinai vartojamas terminas „ištikimybė“) – tai neatskiriamas meilės atributas, t. y. jeigu žmogus pasirenka nemonogamišką gyvenimo būdą, akivaizdu, kad savo partnerio(-ės) jis nemyli, vadinasi, ir negerbia:

iskreipta meile / 2009-09-12 00:21 / žmonės visai ritasi į apacia .be ištikimybės vienam ,meile neegzistuoja. [...]!¹⁰

cia / 2013-09-14 23:20 / jau blestva gaunasi!!! Kaip galima mylet kelis!!? Myli viena žmogų, ir tu jam atsidaves ir kunu, ir siela!! Kokie kiti dar gali but!!!?

to 100 / 2012-11-11 21:27 / [...] Nei vienas NORMALUS IR SVEIKAS žmogus, nesvarbu vyras, ar moteris, JEIGU JIS MYLI SAVO ANTRĄ PUSĘ, negalėtų ramiai stovėti ir žiūrėti, kaip jo antra pusė su kažkuo dulkinasi. Gydykitės jūs galvas, ubagai jūs dvasios, arba tiesiai šviesiai ir sakykit, kad jūs vieni kitiems esat apskriti nuliai, kad jums visai nesvarbu, nei tos jūsų butaforinės šeimos, nei jūsų tie vadinami vyrai, ar žmonos.¹¹

Meilė šioje reprezentacijoje siejama ir su kitu pagrindiniu elementu – šeimos sąvoka, kuri priešinama seksualumo diskursui ir nuo jo atskiriama. Kaip minėta, seksualumas susijęs su hedonizmu, o šeima, kaip ir meilė, labiau siejama su pasiaukojimu, kitų norų tenkinimu, vadinasi, šeimoje nėra vietos išreikštam seksualumui – „sukurvėjimui“:

Iki siol buvo / 2009-09-12 09:53 / Vaikai turejo viena mama ir viena tete. Nuo siol bus kitoniskai, nes tetės ir mamos panoro tapti savo noru tenkintojais, kitaip pasakant sukurveti. O seima cia nei prie ko

⁹ Poros ir šeimos perskyra akivaizdi interneto komentaruose.

¹⁰ „[...]“ nėra originali komentarų dalis. Taip bus žymimos aptariamam atvejui nerelevantiškos komentario dalys.

¹¹ Dėl mokslinio tyrimo tikslų komentarai pateikiami necenzūruoti, o jų kalba netaisyta.

Kad neįmaonoma / 2009-09-12 10:26 / tą šlykštų straipsnį išvis skaityt.
Bet gi meilė neturi nieko bendro su seksualinių poreikių tenkinimu.

Ypač šeimos ir seksualumo perskyra ryškėja kalbant apie svingą. Viename straipsnių užduotas klausimas, ar svingas gali išgelbėti santuoką. Komentaruoje išryškėjo mąstymo tendencija, kad ši nemonogaminė praktika yra atskiriama nuo šeimos, stabilios santuokos supratimo, tad akivaizdu, kad šioje reprezentacijoje nėra jokios galimybės, kad svingas prisidėtų prie ilgalaikių poros santykių. Svingerių seksas hegemoninėje reprezentacijoje įtvirtinamas „pasidulkinom kaip šunys“ metafora. Taip pat ši praktika vadinama „laukinių užsiėmimu“, „ligų perdavimo mašina“, „psichikos ligų šaltiniu“, o ja užsiimančios žmonės – „pisuokliais“, „skylučių ir pagaliukų vergais“, „išsigimėliais“. Neribojamo sekso nediskriminuojant partnerių – apskritai bent kiek didesnio domėjimosi seksu negu įprasta – smerkimas taip pat yra vienas pagrindinių hegemoninės reprezentacijos elementų:

lol / 2012-11-11 11:14 / swingas suprantamas tuo atveju jei visi dalyviai nevede ir neturi partneriu. O gyvenant poroje ir eiti į swingo vakarelius, kyla klausimas kas yra šeimos vertybės ir dėl ko jie gyvena kartu. IS viso kyla ka gal padėti tas swingas besiskiriantiesiems porai?¹² Juokinga manyti, kad pamaciaus partneri mylintis su kitu kils pavydas ir geismas, jei tam savo partneriui jau nieko nejauti. Pabaigoje moralo :-))mano nuomone swingas yra laukiniu užsiėmimas.

nuomone / 2012-11-11 10:52 / su seima ir santuoka svingas tiesiog nesietinas. seima - tai visu pirma intymumas, pasitikėjimas ir pagarba. jei ir egzistuoja toks dalykas kaip svingas, tai už šeimos ribų. tik tie kas neturi ko saugoti gali užsiimti tokiais eksperimentais. kitas dalykas - svingas - ne tik ligų perdavimo mašina, bet ir samones bei psichikos ligų šaltinis.

Kitas pagrindinis reprezentacijos elementas yra tai, kad nemonogamija siejama su gyvuliškumu, gamta, dvasiniu ir intelektiniu nemonogamiškų žmonių neišsivystymu, atsakomybės, siejamos su buvimu žmogumi (o ne gyvūnu), stoka:

Kaliause / 2011-04-22 03:54 / [...] taip gerai kažkas sako mes instinktais gal ir panasus į gyvūnus bet va sažine meile ir jausmais nuo ju skiriamas. Taigi mylekit savo žmonas ir vyrus ir bukit istikimi.

as / 2012-11-12 13:16 / Fui, ciut neapsivemiau beskaitydama..... Svingas skirta iskrypeliams ir istvirkeliams, kurie nesugeba tvardyti savo instinktu. Juk tuo mes ir skiriamas nuo gyvuliu.... TFUUU, BLE.....

... / 2012-11-11 11:26 / Kartais to nori vyrai, kartais moterys, bet iš mano patirties tai tik dar auksciau pakelta malonumo kartele. Kas po to? I trecio pasaulio sali - vaiku? o gal vyras pamegs kitus vyrus. O gal...! smurtas ir seksas labai arti... Mes ne gyvunai ir turim kontroliuoti savo seksualinius igeidzius taip pat kaip ir agresija jei norim islikt socialiais.

¹² Apeliacija į straipsnyje „Svingas išsaugojo ne vieną braškančią santuoką“ psichologo išsakyta teiginį, kad svingas gali padėti išvengti skyrybų.

Dažna retorika – šių žmonių vadinimas įvairiais gyvūnais – beždžionėmis, triušiais, šunimis ir kt. arba tiesiog „gyvulėliais“, o tai, lyginant su tiesiog „gyvuliais“, suteikia gailesčio ir užuojautos toną. Šios abi retorinės strategijos sujungiamos *prasto straipsnio* komentare. O *senoviškai lietuviškai* pabrėžia savo kaip komentatoriaus tapatybę pasitelkdamas diskursą, kur sąmoningai vartojama tariamai senoji lietuvių kalba. Taip imituojamas „lietuviškumas“ ir „patriotiškumas“:

zoosodas / 2012-11-11 11:19 / ten narve makakos irgi svinguoja ...:) norit? nu tai prašom bet visa tai panašu į makakų bandą..:)

:) / 2009-09-14 09:05 / Triušlandijos sostinė triušistanas ir jos vislūs gyvūnai : Trumpiau - ištvirkėliai anksčiau ar vėliau įteisins viską :)

senoviškai lietuviškai, / 2013-09-16 11:52 / trumpai ir drūtai: šunų ir kalių veselilia.

Gyvuleliai jus mano brangiausi! / 2012-11-11 09:03 / Pisu-vadinasi esu...

prastas straipsnis / 2009-09-12 09:15 / straipsnis apie mano vistide, ten trys gaidžiai ir 21 vista. Duodasi jie kas su kuom nori ir kada nori. Bet tai gyvūnai, jie neprogresuoja kaip individai. juos valdo instinktai. Negi žmogus tiek nuvaziavo atgal, kad mastymo, atsakomybes nebeliko, tik instinktai(p*sius).atrodo, kad pasaulyje labiausiai gerbiami tie, kurie daugiau nukryps nuo normos, bus kitokie, negu priimta. Kas is to seka? Ar tai ne liga, ar tai žmogaus suvaržymas? Kas, ka?

Kalbant apie tematinį įtvirtinimą, t. y. jau egzistuojančius diskursus-ideologijas, ant kurių formuojamos naujos SR, ryškėja kelios retorinės strategijos. Pirmiausia nemonogamija hegemoninėje reprezentacijoje siejama su iš Vakarų atėjusia žmogaus teisių ideologija. Tik šiuo atveju ši ideologija matoma iškreiptai, kaip išsigimstanti ir kenkėjiška, netgi antilietuviška. Šias tendencijas parodo nemonogamijos kaip „bjaurumo iš Vakarų“ supratimas...

Fui / 2009-09-12 15:26 / Visas brudas kyla iš „Amerikos“, nes ten ir suplaukia visas brudas. Šimtmečius naudojo importinę pigią darbo jėgą, nesirūpindami nei jų kilme, nei istorija - dažniausiai ten bėgdavo padarę sunkius nusikaltimus, ne vien tik ieškantys uždarbio. Pirma ta „demokratijos“ šalis sukuria visokias chimeras, jas populiarina, po kurio laiko jau kovoja su tuo reiškiniu - kaip ir pas rusus - norėjome kaip geriau, o išėjo kaip visada.

as / 2009-09-12 11:09 / nu ziauru... kazkokia nesamone... auksciausias nupusimo laipsnis, o kur dar visokios lesbieties su gejais. visas blogis is amerikos ateina i europą

...dar vieno žingsnio pakeliui „į zoofilijos įteisinimą“...

babuinas / 2009-09-12 00:25 / Kam cia reikejo tos pasakos?Parasytu paprasčiau:norim iteisinti orgijas,kuriose krusas bele kaip ir bele su kuom.Ir visi viska apie vienas kita zino.Na,paskui ir vaikus pareikalaus itraukti,motyvuodami vaiku seksualines brandos butinumu.O po to i tas orgijas sitie iskrypeliai prades sunis,kales ir arklus vestis.O po to iteisinsim nupezusios lezbietes santuoka su kalakute,ir homiko su gaidziu.Malonios

liberalios visuomenės, sukrusti amerikoniai! Beje ir Lietuvon neužtruks suta banga uzeit, nes ja greit pasigaus isdziuvusiu smegenu visokio plauko iskrypeliai ir istvirkeliai. Amen.

... ir „tautos demoralizavimą“ traktavimas.

SOS / 2011-11-01 14:46 / Lochotronai uzpludo musu valstybe, gelbekimės. Bet kokia kaina siekiama demoralizuoti musu žmones.

nesamone / 2012-11-11 01:50 / straipsnis skirtas tautai tvirkinti, o ne santuokai gelbeti

Nemonogamijos diskursas per žmogaus teisių aspektą glaudžiai siejamas su LGBT¹³ judėjimu – „žygiavimo prospektu“ aliuzija į „Baltic Pride“ eitynes, vykusias Vilniuje, Gedimino prospekte 2013 m. liepos 27 d.; „pasaka apie du princus“ turint omenyje *gender* metodikas, planuotas taikyti Lietuvos vaikų darželiuose – tai rodo, kad tiek nemonogamiški žmonės, tiek LGBT asmenys yra marginalizuojami ir save mato už visuomenės ribų:

tikriausiai / 2013-09-14 22:54 / tai gal ir jie noretu prazygiuoti prospektu?

Skaitytojas / 2009-09-12 00:52 / Dabar belieka laukti jų parado, kovos su polifobija, projekto Poly Loops ir pasakų apie du princus ir princesę už Europos sąjungos lėšas.

Na vat ir atvažiuom.. / 2011-04-22 10:22 / Šiuolaikiškas mastymas-kru*ž**k ką nori, su ko nori bet kur nori. Lytis šeimos padietis- nesvarbu. Svarbu patenkinti gyvuliškus norus- panašiai kaip šunis. Čia tai norėjo pasakyti šis straipsnis ir dažnas straipsnis „apie laiminga princu, dvejų gyvenimą“?

Taip pat čia išryškėja akivaizdus šios reprezentacijos įtvirtinimas per antinomiją mes *vs.* jie: „mes“ – „normalūs“, kuriems tenka mokėti už „tokių su pričiūdais organizavimą“, t. y. homofobiškai nusiteikusi heteronormatyvi Lietuvos piliečių dalis *vs.* „jie“ – „keistuoliai, norintys teisių“, „kurvų lizdas“, t. y. nemonogamiją praktikuojantys Lietuvos gyventojai, kurie šiame kontekste klaidingai sutapatinami su LGBT:

Myli visus, kas stacias / 2009-09-12 09:04 / Tai dabar visi keistuoliai tures savo teises, o normalus liks tik kaip kenkejiska rase. Kurvu lizdas.

Alioliolio! / 2009-09-12 09:09 / Jei kas dar turit kokių pričiudu, atsiliepkit! Burkites i kruva, organizuokites, mes, normalus, uz viska sumokesim.

Taigi apibendrinant hegemoninę nemonogamijos reprezentaciją galima pasakyti, kad pagrindiniai jos elementai yra šeimos ir meilės kaip pasiaukojimo diskursų atskyrimas nuo seksualumo kaip malonumo diskurso. Kitas pagrindinis elementas yra nemonogamijos siejimas su gyvuliškumu, atsakomybės jausmo neturėjimu, demoralizacija ir sekso *per se* fetišizavimu. Tematiškai ši reprezentacija siejama su „iškrypusiu“ žmogaus teisių diskursu.

¹³ LGBT – lesbietės, gėjai, biseksualai, transseksualai.

Emancipacinė reprezentacija: nemonogamija kaip nukrypimas nuo normos, bet „kiekvienas laisvas rinktis“

Emancipacinėje reprezentacijoje nemonogamija yra suvokiama kaip vienas iš galimų santykių palaikymo variantų, tačiau pagrindinis vaidmuo, kalbant apie romantiškų ir seksualinių žmonių tarpusavio santykių organizavimą, paliekamas kaip ir hegemoninėje reprezentacijoje šeimos, santuokos intitutams, paremtiems absoliučia monogamija. Pagrindinis skirtumas nuo prieš tai pristatytos reprezentacijos ir drauge svarbiausias šios reprezentacijos elementas – nemonogaminių santykių nestigmatizavimas. Ši reprezentacija paremta labiau liberaliu, lyginant su hegemonine reprezentacija, ir drauge ne tokiu radikaliu, lyginant su polemine, požiūriu. Kitas svarbus šios reprezentacijos skirtumas nuo hegemoninės yra tai, kad ji pasižymi kur kas mažiau konservatyviu tonu.

Vienas pagrindinių elementų čia yra meilės ir sutarimo klausimo tarp partnerių akcentavimas, konsensuso principo, o ne veikimo pagal nutylėjimą laikymasis. Reprezentacija tematiškai įtvirtinama per žmogaus laisvo apsisprendimo ir teisės rinktis ideologiją. Itin svarbiu aspektu laikomas individualumo puoselėjimas. Vis dėlto nepamirštama, kaip parodo *na* komentaras, kad vaikams tokioje partnerystėje – ne vieta, nes, kaip galima spėti, nemonogamai nesugebės „tinkamai“ jų išauklėti, o *as to146* pastebi, kad svingas yra mažiau nepageidaujamas reiškiny su negu homoseksualumas:

Julija to 89 / 2009-09-12 09:33 / [...] jei rimtai- kas kaip nori, tas taip ir gyvena, kuom čia deta paleistuvyste, jei tarp savės suauge žmonės susitaria? Manau ,kad slapta tureti meiluze ar meiluzi - didesne paleistuvyste, nes tokie santykiai paremti melu. Man,asmeniskai irgi priimta partneryste keliu zmoniu, yra tokiu ir Lietuvoje, tik Marijos zemeje niekas nesireklamuoja. [...]

na / 2013-09-23 20:53 / jei jiems gerai kartu, tai kodėl gi ne....tik geriau būtų, kad vaikų neprisidarytų

as to146 / 2012-11-13 17:56 / na ko dabar prikibai prie motereles čia žmonės savo mintimis dalinasi o tau tuoj riek pradet mokyt ir pamoks-laut.Man svingai irgi nepatinka ir savo žmona nenoreciau su svetimais dalintis tegul ir su gerais pazystamais tai ar mano reikalas juos smerkt.Jie visi suauge žmonės jei jiems gerai tai ir viskas tvarkoje.tai vis geriau kaip pedarasiskas.

Ši emancipacinė reprezentacija, kaip minėta, artima poleminei, nes iš komentatorių vartojamo adresato ryškėja konfliktinis nusistatymas įsivaizduojamos daugumos komentatorių, atstovaujančių hegemoninei nemonogamijos reprezentacijai, atžvilgiu. Apie tai byloja tokie jiems

taikomi kreipiniai ir epitetai kaip „davatkos“, „marijos“, „pamokslautojai“, simbolizuojantys puritoniškumą, tradicinį mąstymą, naujovių baimę, seksofobiją¹⁴:

www / 2009-09-12 11:12 / NES NIEKADA MAN MEILES NEBUS PERDAUG.... TEGU MYLI, MEILES NEBUNA PER DAUG... O DAVATKOS IR MARIJOS, JEI TAI NEIEINA I JUSU RIBOTAS PROTO GALIMYBES TAI DAR NEREISKIA KAD TAI AMORALU.... MEILE NIEGALI BUT AMORALI... JEI JUS TAPATINAT MEILE IR GYVENIMA KARTU TIK SU SEXU, O KALBANT APIE ISTIKIMYBE VADOVAUJATES PRINCIPU „partneris priklauso tik man’...vertinat pertneri kaip nuosavybe... TAI JAU TADA JUS ESAT AMORALUS.....

romas / 2009-09-12 21:51 / straipsnis visiskai teisingas.Lietuvoj tai dar neiprasta.Bet kai zmones savo gerbuvi sukure,ir laisvo laiko socialai-kaip tik tokie dalykai ir prasideda.Ir visokie pamokslautojai ,kurie labai siausiasi -man jusu tik gaila.Visa gyvenima pragyvene,taip ir nesupratote nieko... idealistai...

Periferinis šios reprezentacijos elementas yra siekis mažinti seksofobinę aplinką. Svarbu nesibodėti seksualinių fantazijų, nes jei jos egzistuoja, vadinasi, žmogus vienu ar kitu būdu galiausiai nesusilaikys jų nepabandęs:

Realistas / 2011-11-06 13:22 / Na , cia komentuoja 80 procentu seksualiai nepasitenkinusiu frigidisku davatku ir 20 procentu vyru impotentu . Pritariu 29 komentarui . Seksualine saviraiska yra kiekvieno asmenine teise . Jei pats to nesugebi , esi per drovus ar impotentas , tai nebutina is pavydo drabstyt purvais tu , kurie sugeba dziaugtis gyvenimu .

Gana kategoriški ir hegemoniškesniu tonu pasižymintys komentarai pripažįsta egzistuojant nemonogamiškus santykius ir galbūt to egzistavimo neišvengiamybę, tačiau kas leidžia juos priskirti prie emancipacinės reprezentacijos, tai jų išreiškiamas heteronormatyvus ir monogamiškai normatyvus „leidimas veikti“ tik tam tikroje privačioje srityje. Vėl išreiškiamas šių santykių marginalizavimas:

budulis / 2009-09-12 04:25 / kaip kas nori taip tie ir gyvena. poly molly ar dar kaip nors. bent jau su vaivorykštinėm vėliavom plikom subinėm nelaksto, į darželius savo gyvenimo modelių nebruka ir išskirtinių teisių nereikalauja. o jau galima? su moterim? viena? ar čia jau iškrypimas?

lietuviux / 2013-09-16 09:06 / Visokių yra - visokių reikia, tegu apsitveria tvora ir gyvena laimingai

¹⁴ Seksofobijos ir erotofobijos sąvokas, apibūdinamas Lietuvos kultūrą, vartoja sociologas A. Tereskinas straipsnyje „Vartodami popkultūrą, patirkite kuo daugiau malonumų“, *15min.lt*, 2013 12 15. Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/naujiena/ziniosgyvai/interviu/arturas-tereskinas-vartodami-popkultura-patirkite-kuo-daugiau-malonumu-599-392291#ixzz2qkJJDMfe>.

Šioje reprezentacijoje periferinis elementas yra išsakomos fantazijos apie seksą su dviem moterimis, tačiau šios fantazijos vis vien išlieka heteronormatyvios – sekso su dviem vyrais fantazijos smerkiamos, tai pašiepama *ir šiaip juoko* :)):

tainted love / 2009-09-12 01:02 / as irgi labai sutinku, kad dvi moterys ir vienas vyras lovoje yra jega!

:) / 2009-10-19 12:07 / [...] O seip butu visai nieko gyventi su dvejomis moterimis, bet su vyru ir moterim negyvenčiau niekada gyvenime, manau kai du vyrai mylisi vienu metu su moterimi tai jie vos ne gejai... O pozūris i moteris yra visai kitokis, suolaikines panos susitike pasibuciuoja ir neteko matyt kad kas nors smergtu toki dalyka, ydomu ar taip paciai butu jeigu susitike pacanai pasibuciuotu ;DD

ir šiaip juokas :) / 2012-11-11 17:01 / Visi, čia svaigstantys apie tą svingavimą, tai kažkodėl tik įsivaizduoja, kad bus jie ir kelios moterys. Vai, vai, kaip smagu su 2, ar 3 ir bla bla bla. O nepagalvoja, kad galbūt jų partneri, žmonai, draugei kitos moters draugija visai nepageidautina šitam reikale ir jinais svinguoti norės tik su keliais vyrais: D Vat įdomu būtų tada pamatyti jų ištįsusius snukučius, tų durnelių nelaimingų :D

Apibendrinant galima teigti, kad emancipacinė nemonogamijos reprezentacija nuo kitų skiriasi žmogaus teisės pasirinkti diskursu, tačiau pripažįsta, kad heteronormatyvi monogamija išlieka vis vien būtina visuomenės organizavimo norma.

Poleminė reprezentacija: nemonogamija kaip pageidaujama alternatyva *status quo*

Poleminė nemonogamijos reprezentacija, kaip ir emancipacinė, taip pat silpnai išreikšta komentaruose, tačiau gana aiškiai, kad ją galima būtų užfiksuoti. Ji vaizduoja konfliktinį hegemoninės reprezentacijos atžvilgiu požiūrį – monogamijai kaip šeimos vertybei priešinama lygiavertė, o gal net ir pranašesnė alternatyva – nemonogaminė šeima, nemonogaminiai seksualiniai ir romantiški santykiai. Šioje reprezentacijoje seksualumas nėra atskiriamas nuo šeimos gyvenimo. Nenuostabu, kad tai pati silpniausia, mažiausiai girdima ir išplėtotą reprezentacija, nuo kitų ji skiriasi radikalesniu pobūdžiu.

Svarbiausias šios reprezentacijos elementas – monogamijos kaip atgyvenusios socialinės normos traktavimas. Monogamija nėra laikoma prigimtinė ir natūralia žmogui, veikiau savanaudiškais tikslais įskiepyta įvairių socialinių institutų – labiausiai religijos, pabrėžiant jos seksofobinę ideologiją:

juk tos / 2011-04-22 09:38 / neistikimybes savokos iskiepytos nieko kito kaip religiju be abejo gamta to nepripazysta ir nera moters kuri nepadaris sito nera ir vyro nebent nesveikos isimtys kokie religiniai fanatai arba neteisingai užauginti per daug metu mums religija skiepijo kad isvis sex yra nuodeme bet jis buvo buvo ir neistikimybe instinktus sunku suvaldyt ir kas cia dauzo krutine pats dar labiau istvirkes nera didesnio istvirkelio uz davatka [...].

meknownothing / 2009-09-12 10:17 / [...] Nemanot, jog krikščionybė, o ypač vatikano tikėjimas slopina žmonių natūralų seksualumą - eina prieš natūralę prigimtį (kai kam gal aiškiau bus). Buvo laikas kai kunigai iš šventoriaus mokė, jog misionieraus poza yra tik viena tinkama, o šunukiu tik gyvuliukai varo. Ar yra dar taip šiais laikais galvojančių? Seksas tik po vestuvių - kur tai dingo. Našlaičiai vaikai - kaip manot kas sukelia fį fenomeną (by the way pas visų mylimus musulmonus to nėra). Ir taip toliau, sarašas probleminių klausimų ilgas. Moralinių normų bei prigimties kova vyksta jau daugelį amžių ir tendencija tokia, kad pasaulis atsisako atgyvenusių moralinių normų, jas pakeičiant liberalesnėm.

Kita aiški polemiskumo išraiška – komentatoriai atvirai konfliktuoja su dauguma kitų komentuotojų. Nemonogamai čia yra objektifikuojami kaip mažiau kompleksų turintys, patrauklesni už monogamus žmonės, pati visuomenė *dsf* komentare laikoma degradavusi, nes „nesugeba nei mąstyti, nei jausti“ (aliuzija į patyčių kultūrą Lietuvoje), o *xxx* ironizuoja apie „lietuviško būdo iškreipimą“, kai viešajame diskurse aptariamas seksualumas:

idomu / 2009-09-12 15:49 / [...] Is tikruju, kas gi tiems „gerio“ atstovams yra, kad jie pasiryze aplinkinius niekinti, zudyti ir dziaugtis kitu mirtimis ir nelaimemis? Cia turbut tas geris, ar ne? Aiskinat apie dieva, bet sirdyse tai velnias. Verciau vietoj fariziejisko aiskinimo, kokie jus geri, o kiti „issigimeliai“ pagalvokit is kur jumyse tiek neapykantos, agresijos ir pagiezos. Ne apie „sudus“ kalbekit, o pagalvokit. Nes kitaip nepasveiksit.

dsf / 2009-09-12 15:53 / Jo kai paskaitau komentarus tai net baisu pasidaro. Siaubas kokia degradavusi visuomene. I dar sako kad nereikalingas lytinis svietimas mokyklose. Toks jausmas kad dauguma komentatoriu visiski imbicilai. Nesugebantis nei mastyti nei jausti.

xxx / 2009-09-12 02:09 / Ka jus darot rasydami toki straipsni???? Jug neduok diev nepilnameciai paskaitys.... jug tokio pobudzio straipsniais „iskreipiamas“ normalus „lietuviskas - bukas“ budas. hehehehehe.... nu nieko bent bus ydomu paskaityti komentarus nes uzuodziu cia bus daug pasisakymu, net sakyciau labai naughty comments LOL

Tematiškai ši reprezentacija įtvirtinama feministiniame diskurse – čia pradama kvestionuoti Lietuvoje vyraujanti lyčių tvarka, patriarchatas, o nemonogamija suvokiama kaip galimybė vaduotis iš patriarchalinių galios santykių:

Nieko / 2011-04-22 11:33 / [...] vyrai sau daugiau leidžia, tai tik dėl tvirtesnio ekonominio pagrindo ir dėl susiklosčiusių tradicijų, jei nusidėję būtų niekinimai taip kaip moterys, ar priklausydami finansiškai po neištikimybės būtų išmesti su vaikais į gatvę, tai ir noras neištikimauti nebūtų didesnis nei moterų.

cia / 2009-09-12 14:35 / cia daugiausia vyrai pyksta. Bet manau kad pasaulyje kaip ir legalizuota vyru santuokine neistikimybe, tik ir girdim, kad vyrai tai neskaito neistikimybe, cia kaip sportas, jegu pasikrovimas. Mielos moterys, nesirskit del sio straipsnio, jis duoda galimybe lygiaverciui santykiu galimybe, t.y. ne tik vyrams bet ir moterims tureti legaliai po kelis partnerius, [...]. Tai vienas zingsnis tolyn nuo patriarchalines visuomenes ir nelygiu santykiu teisiu

Ši reprezentacija pasitelkia mokslo diskursą, kuris *per se* yra laikomas teisingu ir nešališku, savo pozicijai sutvirtinti. Čia monogamija, priešingai nei hegemoninėje reprezentacijoje, laikoma nenatūralia. Pasitelkus šį mokslo diskursą, išryškėja konfliktas su hegemoninės perspektyvos šalininkais, jie įvardijami kaip nepakankamai protingi, kad suvoktų nemonogamijos „natūralumo“ faktą – esantys „runkeliai iš pagoniško kaimo“, „baudživos proto bokštai“, „neturintys savo mažuosiuose *harduose* skysčio“:

formen / 2011-04-22 00:33 / Zmones Lietuviai, is kokio pagonisko kaimo ir kokie runkeliai jus esat: [...] bukite bent kiek mandagesni jei turite savo mazuosiuose harduose skyscio, sedekite ir tylekite is to bent bus naudos kazkokios, sudu bent nesmirdes..... Sis fenomenas, jei jau ir buvo istirtas, rodo fakta ir gan realu, pastudijuokit fiziologija laisvalaikiu, seip del idomumo, o paskui bleviguokit kokie jus protingi kabutiese... :D

Orakulas / 2011-04-21 22:12 / Straipsnis labai geras ir rėžiantis Tiesą į akis¹⁵. O kas mokyklą tik lankėt ... :D bet joje nei velnio neišmokat :D :D :D nuleiskit garus ;) Straipsnis tik tiem kurie ne tik turi ... smegenis ;) bet ir moke jomis naudotis ;) O komentatoriams ... kokie buvot baudživos proto bokštai ... tokias ir likot. [...] Man ... čia ... veikt nėra kas. ;) Sėkmės ... laisvi kolchoznikai :D

Apibendrinant poleminę nemonogamijos reprezentaciją galima pasakyti, kad tai radikaliausia iš trijų reprezentacijų, metanti iššūkį monogaminei tvarkai ją kvestionuodama. Laisva seksualumo raiška yra absoliučiai priimtina ir nėra atskiriama nuo šeimos sampratos. Tik šiuo atveju čia šeimos samprata yra nehegemoniška, labiau postmodernistinė, kur „tradicinė šeima“ priešinama „atvirumu grįstai partnerystei“. Tai puikiai atspindima šiame *Love, freedom and happiness* komentare:

Love, freedom and happiness / 2012-11-19 16:53 / Su savo sužadetiniu reguliariai vaikstome i svingeriu kluba uzsienyje. Niekada nesijauteme tokie artimi vienas kitam, nes abu esame begalo seksualus ir abu puikiai suvokiame, kad pavydedami vienas kito ir varzydami seksualines fantazijas sugriausime savo meile ir rysy. As bet kada galiu pasakyti jam, kad noriu sivakar pasimyleti su mergina, su transvestitu, tamsiagymiu vyriskiu, su porele...mes abu puikiai zinome, kad tradicines seimos ir santykiu mes niekada neturesime, nes tik sutike vienas kita supratome kas yra partneryste, tikri jausmai, pagarba vienas kitam ir atsidavimas. tai neturi nieko bendro nei su svingavimu nei su istikimybe. Ir as esu 100% tikra, kad as i savo drauga ziuresiu tokiom paciom akim ir po 10 metu.

Diskusija

Reiškinio ar žmogaus socialinės reprezentacijos gali būti labai skirtingos ir kiekviena jų pasižymi tuo, kad siekia savo tikrovės vaizdavimą traktuoti kaip

¹⁵ Kalbama apie straipsnį „Neistikimybės fenomeną tirianti JAV mokslininkų pora: „Monogamija – nenatūralus reiškinys“.

vienintelį tikrą ir teisingą atmesdama kitas reprezentacijas, tad ir kitokius tikrovės matymus. Tas tikrovės matymo kūrimas (ne)sąmoningai atliekamas pasitelkus diskursų ir galios santykius, o tai galiausiai virsta į vienokias ar kitokias ideologijas ir hegemonijas.

Empirinėje dalyje buvo pristatytos trys nemonogamijos reprezentacijos, iš jų ypač išsiskiria ir savarankiškumu (labiausiai dėl duomenų gausos) pasižymi hegemoninė reprezentacija. Nuo kitų dviejų ji skiriasi ir kitokia ideologine šeimos, meilės ir seksualumo nuostata. Visų šių reprezentacijų pagrindiniai elementai, t. y. tie elementai, pagal kuriuos ir atskiriamos skirtingos SR, skirtingai traktuoja šių diskursų ir nemonogamijos diskurso sąveiką: hegemoninėje reprezentacijoje seksualumui, vadinasi, ir nemonogamijai nėra vietos šeimoje – čia seksualumas sublimuojamas ir tampa privalomų santuokinių santykių dalimi; emancipacinėje reprezentacijoje seksualumas „tinka“ šeimoje, jeigu toks yra partnerių susitarimas; poleminėje – seksualumo puoselėjimas tampa tvirtų šeimos santykių prielaida. Trumpai tariant, komentaruose atsiskleidžia tiek konservatyvūs, tiek liberalūs, tiek radikalūs savo potencialo prasme nemonogamijos suvokimas. Visa tai atspindi bendrą seksofobinę kultūrą Lietuvoje. Ir nieko keista – tie komentatoriai, kuriuos galima būtų įvardyti labiausiai seksofobiškais, ir bando, kaip pasakytų Michelis Foucault, disciplinuoti kitus individus per jų seksualumo kontrolę aiškindami, kas dera ir kas nedera šeiminiams santykiams.

Hegemoninė reprezentacija išsiskiria savo mononormatyvumu – dominuojančiu įsitikinimu, kad monogamija yra natūralus ir normalus reiškinys (panašiai kaip heteronormatyvumas, preziuruojantis heteroseksualumo natūralumą ir normalumą) (Barker ir Langdridge, 2010). Alternatyviam – nemononormatyviam – gyvenimo būdui nelieka socialinės erdvės. Savo ruožtu poleminėje reprezentacijoje ryškus feministinis leitmotyvas, pagal kurį nemonogamija pristatoma kaip potencialiai radikalus būdas modernizuoti santykius (Jackson ir Scott, 2004; Barker ir Langdridge, 2010). Pavyzdžiui, Stevi Jacksonas ir Sue Scottas (2004) siūlo abipusiu sutikimu pagrįstą nemonogamiją kaip alternatyvą monogamijai, kai žmonės, ypač moterys, bus mažiau determinuoti tapti priklausomi, izoliuoti ir atskirti nuo savo bendruomenių.

Seksualumo slopinimą ir savotišką atmetimą Lietuvos viešajame diskurse, bet drauge ir mėgavimąsi kultūros seksualizavimu (Attwood 2006) pastebi ne vienas autorius. Rasa Baločkaitė (2009, 66) tokį seksualumo disciplinavimą sieja su Lietuvos visuomenės savotišku „duonos ir žaidimų“ troškimu: „Visuomenėje, kur sunkus darbas, savidisciplina, potraukių sublimavimas, atidėtas ir nuslopintas pasitenkinimas yra neišvengiama kasdienybės dalis, visuomet daug dėmesio sulaukia tekstai apie šou pasaulio atstovų, politikos ir verslo elitų gyvenimo būdą.“

Remiantis A. Tereškino (2013) teigimu, kad kiekviena seksualinė praktika yra persmelkta galios santykių, tik įprastos seksualumo formos (pvz., santuokinis seksas) juos užmaskuoja, galima daryti išvadą, kad hegemoninės nemonogamijos reprezentacijos tikslas ir yra užmaskuoti galios santykius tarp skirtingų lyčių (remiantis hegemonijos statusą turinčia ideologine heteronormatyvia

nuostata, straipsniuose ir komentaruose tik su retomis išimtimis buvo kalbama apie heteroseksualius santykius). Priešingai, polemikėje reprezentacijoje nemonogamija matoma kaip įrankis, galintis suteikti lygybės ir atvirumo vyro ir moters santykiams, tačiau hegemoninėje reprezentacijoje tam priešinamasi siekiant išlaikyti „tradicinę“ tvarką, paremtą patriarchatu. Todėl ir matome, kaip nenormatyvus seksualumas išstumiamas iš šeimos sampratos. Tai koreliuoja su feministine monogamijos kritika – čia santuoka gali būti traktuojama kaip „patriarchalinė institucija, kuri užtikrindavo vyrams teises į seksualines, reprodukcinės ir namų ruošos paslaugas, teikiamas žmonos, ir buržuazinė institucija, atsiradusi ant veidmainiškos moralės ir valdančiosios vyrų klasės turto ir paveldėjimo teisių apsaugos“ (Jackson ir Scott 2004, 152).

Kalbant apie komentarus, išties neretai būdavo sunku nuspręsti, ką tiksliai nori pasakyti komentatorius, kokį diskursą jis išsako, kokios ideologijos laikosi. Tai patvirtina Ingos Vinogradnaitės (2009b, 119) įžvalgas, kad „<...> komentaras yra atviras kūrinys. Kad komentaras įgytų konkrečią prasmę, jame pradėtą pasakojimą turi užbaigti pats skaitytojas, pasitelkdamas savo žinias ir pasikliaudamas savo gebėjimu tinkamai perskaityti komentare paliktas užuominas“. Galima būtų pridurti, kad perskaityti komentatoriaus pasakojimą padėdavo ir užsimezgę dialogai tiek tarp jo(-s), tiek tarp kitų komentatorių, t. y. kurioje tų pasisakymų ir polilogų virtinės vietoje atsirasdavo tam tikras abejonių dėl savo prasmės keliantis komentaras.

Išvados

Šiuo tyrimu mėginama pildyti nemonogamijos tyrimų Lietuvoje stoką. Tyrimas parodė, kad nemonogamija Lietuvos alternatyvioje – interneto – viešojoje erdvėje suvokiama ir socialiai reprezentuojama trejopai: hegemoniškai, t. y. mononormatyviai – nemonogamija kaip neleistinas nukrypimas nuo monogamijos normos; emancipuotai – akcentuojama žmogaus teisės rinktis, nors vis vien neatsikratoma mononormatyvumo; ir polemiskai – nemonogamija kaip alternatyva monogamijai. Pagrindinis elementas, diferencijuojantis šias socialines reprezentacijas, yra požiūris į seksualumo ir šeimos (drauge ir meilės) santykį – kuo reprezentacija konservatyvesnė, tuo labiau seksualumas, juolab *per se* mėgavimasis juo, nustumiamas į gyvenimo paraštes ir vadinamas išskrypimu.

Nemonogamija yra siejama su seksualinės įvairovės ir kartais net pertekliaus diskursu, atsižvelgiant į reprezentaciją suteikiant tai įvairovei arba labiau išskrypimo, arba labiau galimybių ir alternatyvų atspalvį. Net tada, kai nemonogamija tarsi ir įleidžiama į šeimos santykių diskursą (pvz., emancipacinės reprezentacijos atveju), ji vis vien remiasi heteronormatyvumu, t. y. kitokių negu tradicinės heteroseksualios praktikos marginalizavimu.

Po atvirai deklaruojama monogamija kaip norma slepiasi patriarchalinių, nelygiaverčių galios santykių palaikymas, kuris kaip pasekmė apriboja ir abiejų

partnerių apskritai, ir ypač moterų siekimą suderinti, o galiausiai ir „sulieti“ šeimos kaip įsipareigojimo, atsakomybės židinio ir seksualumo kaip malonumų, fantazijų realizavimo šaltinio diskursus. Seksofobinės aplinkos mažinimas ir naujo postmodernaus romantiškų ir seksualinių santykių partnerystėje (plačiaja šio žodžio prasme) diskurso sukūrimas leistų iš disciplinos gniaužtų išlaisvinti ir vyrus, ir moteris.

Literatūra

- Adam, B. D. 2006. "Relationship Innovation in Male Couples." *Sexualities* 9: 5–26.
- Attwood, Feona. 2006. "Sexed Up: Theorizing the Sexualization of Culture." *Sexualities* 9 (1): 77–94.
- Baločkaitė, R. 2009. „Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse“. *Kalbėjimas paraštėse: alternatyviosios viešosios erdvės Lietuvoje*, sud. I. Vinogradnaitė, p. 51–85. Vilnius: Versus aureus.
- Barker, M., Langdridge, D. 2010. "Whatever Happened to Non-monogamies? Critical Reflections on Recent Research and Theory." *Sexualities* 13: 748–772.
- Fuchs, C., Dyer-Witford, N. 2012. "Karl Marx @ Internet Studies." *New Media & Society* 15(5): 782–796.
- Haritaworn, J., Lin, Ch.-ju, Klesse, C. 2006. "Poly/logue: A Critical Introduction to Polyamory." *Sexualities* 9: 515–529.
- Howarth, C. 2006. "Social Representation is Not a Quiet Thing: Exploring the Critical Potential of Social Representations Theory." *British Journal of Social Psychology* 45 (1): 65–86.
- Höijer, B. 2011. "Social Representations Theory: a New Theory for Media Research." *Nordicom Review* 32 (2): 3–16.
- Jackson, S., Scott, S. 2004. "The Personal Is Still Political: Heterosexuality, Feminism and Monogamy." *Feminism & Psychology* 14: 151–157.
- Jaspal, R., Nerlich, B., Koteyko, N. 2012. "Contesting Science by Appealing to Its Norms: Readers Discuss Climate Science in the *Daily Mail*." *Science Communication* 35 (3): 383–410.
- Klesse, C. 2006. "Polyamory and its 'Others': Contesting the Terms of Non-Monogamy." *Sexualities* 9: 565–583.
- Nevinskaitė, L., Vinogradnaitė, I. 2009. „Internetas kaip alternatyvi politinio socialumo vieta“. *Kalbėjimas paraštėse: alternatyviosios viešosios erdvės Lietuvoje*, sud. Inga Vinogradnaitė. 31–50. Vilnius: Versus aureus.
- Overall, C. 1998. "Monogamy, Nonmonogamy, and Identity." *Hypatia* 13/4: 1–17.
- Pryszmont-Ciesielska, M. 2011. "Critical Analysis of Online Content as Exemplified by a Message Board Dedicated to the Problems of Motherhood." In *Methods and Techniques of Cyberspace Research Theory and Practice*, ed. L. Jakubowska, 31–40. Legnica: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy.
- Sade-Beck, L. 2004. "Internet Ethnography: Online and Offline." *International Journal of Qualitative Methods* 3 (2): 1–14. Prieiga per internetą: http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/3_2/pdf/sadebeck.pdf [žiūrėta 2014 04 15].
- Silverstone, R. 2006. *Media and Morality: The Rise of the Mediapolis*. London: Polity Press.

- Telešienė, A. 2005. „Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose“. *Filosofija. Sociologija* 2: 1–6.
- Tenorio, E. H. 2011. “Critical Discourse Analysis, an Overview.” *Nordic Journal of English Studies* 10 (1): 183–210.
- Tereškinas, A. 2004. „Šeimos bei partnerystės formos ir šeimos politika Lietuvos žinia-sklaidoje“. Sud. Algirdas Davidavičius ir Eduardas Platovas, *Šeimos politikos ir teisės iššūkiai Europoje*. Vilnius: Lietuvos gėjų lyga. 17–32.
- _____. 2007. *Esė apie skirtingus kūnus*. Vilnius: Apostrofa.
- _____. 2013. *Popkultūra: jausmų istorijos, kūniški tekstai*. Kaunas: Kitos knygos.
- Van Dijk, T. A. 1993. “Principles of Critical Discourse Analysis.” *Discourse & Society* 4 (2): 249–283.
- Vinogradnaitė, I. 2009. „Politinio kalbėjimo strategijos „nedisciplinuotose“ erdvėse“. *Kalbėjimas paraštėse: alternatyviosios viešosios erdvės Lietuvoje*, sud. Inga Vinogradnaitė, 86–121. Vilnius: Versus aureus.
- Wachelke, J. 2012. “Social Representations: a Review of Theory and Research from the Structural Approach.” *Universitas Psychologica* 11 (3): 729–741.
- Wagner, B. 2009. “Becoming a Sexual Being: Overcoming Constrains on Female Sexuality.” *Sexualities* 12: 289–311.

Social Representations of Non-Monogamous Practices in the Internet Comments of the News Portal *lrytas.lt*

Summary

Non-monogamous practices are extremely rarely discussed in the Lithuanian (or Western Europe/US) public discourses which in turn idealize monogamous pair bonding. Even if the topic of non-monogamy does find its place in magazine articles or everyday conversations, most often it is infidelity that is talked about. The research that is presented in this paper is one of the first sociological attempts to present how non-monogamy is being understood in the Lithuanian public discourse. The aim of this paper is to analyse how non-monogamy is represented in online comments. In order to analyse the rhetorical aspects and discursive practices of online comments, the social representations theory was used as a theoretical tool, and critical discourse analysis – as a methodological tool. I chose to analyse the comments that were posted in reply to articles on the *Lrytas.lt* online news site on the topics of non-monogamy, polyamory or swinging. The results suggest that non-monogamy in the Lithuanian alternative (online) public discourse is being socially represented in three ways: hegemonic – non-monogamy as an unallowable transgression of the monogamy norm; emancipated – while the personal right to choose is being underscored, mononormativity still reigns; and polemic – non-monogamy as an alternative to monogamy. The core element that differentiates these social representations is the attitude towards the relationship between sexuality and family (the latter is being firmly held synonymous to “love”) – the majority of the representations were conservative, whereas the more sexual representation, especially as a source of pleasure, is marginalised and held to be non-normative.